

Δημοτικά τραγούδια

Τα δημοτικά τραγούδια αποτελούν βασικό κεφάλαιο της νεοελληνικής λογοτεχνίας (τα χρονικά όρια της οποίας άλλοι ερευνητές τοποθετούν στο 10^ο αι μ.χ. και άλλοι μετά το 1264, δηλαδή μετά την άλωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από τους Φράγκους και την ανάδυση της νεοελληνικής συνείδησης) και η γλώσσα στην οποία είναι γραμμένα προέρχεται από την **υστεροβυζαντινή δημώδη=λαϊκή** γλώσσα. Βασικό γνώρισμα των δημοτικών τραγουδιών είναι η απουσία **επώνυμου δημιουργού**, αν και μπορούμε να φανταστούμε ότι η αρχική δημιουργία είναι αποτέλεσμα της ευαισθησίας ενός ή περισσότερων ταλαντούχων μελών της κοινότητας.

Τα δημοτικά τραγούδια είναι καλλιτεχνικά προϊόντα κλειστών κοινωνιών και μεταφέρουν την ιδεολογική τους ταυτότητα (αξίες, νοοτροπία των ανθρώπων, καθημερινές πρακτικές τους). Χαρακτηριστικό γνώρισμα του δημοτικού τραγουδιού αποτελεί ο **ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος** *ιαπαλητιαός*, χωρίς ομοιοκαταληξία στίχος.

Π.χ. Σαρά-ντα πέ-ντε μά-στοροι // κι εξή-ντα μά-θητά-δες. Στο μέσο του στίχου υπάρχει μια τομή που χωρίζει το στίχο σε δύο υποσύνολα τα ημιστίχια (συνήθως στο δημοτικό τραγούδι το νόημα του πρώτου ημιστιχίου επαναλαμβάνεται στο δεύτερο ως μία έκφραση οικονομίας του λόγου).

Σημείωση: τα μέτρα νεοελληνικής λογοτεχνίας είναι **δίμετρα** (με δύο συλλαβές κάθε πόδι) και **τονικά**, δηλαδή χαρακτηρίζονται από την τονιζόμενη συλλαβή με το σύμβολο - , δηλαδή η δεύτερη συλλαβή στο **ιαμβικό υ-** , όπως είδαμε στον στίχο παραπάνω του δημοτικού τραγουδιού και η πρώτη στο **τροχαϊκό -υ** βλ. Σε γνω-ρίζω (=δύο διαδοχικά φωνέντα αποτελούν χασμωδία η οποία λύνεται με συνίτηση=προφορά μαζί των φωνηέντων) -πό την -κόψη- του σπα-θιού την -τρομε-ρή και **τρίμετρα** (με τρεις συλλαβές κάθε πόδι), **δακτυλικό -υυ**, **αναπαιστικό υυ-**, **αμφίβραχυ/μεσοτονικό υ-υ** , για τα οποία θα κάνουμε λόγο σε επόμενα ποιητικά κείμενα.

Τα δημοτικά τραγούδια με βάση το θέμα τους διακρίνονται στις **παραλογές**, **στα ακριτικά/ιστορικά**, **στα κοινωνικά** (του γάμου , της ξενιτιάς , τα νανουρίσματα κ.ά).

«Του γιοφυριού της Άρτας»

Το συγκεκριμένο δημοτικό τραγούδι ανήκει στις **παραλογές** (προσοχή να μην μπερδεύουμε την λέξη με την **παραλλαγή**=διαφορετική εκδοχή του τραγουδιού σε κάθε περιοχή) που ήταν πολύστιχα αφηγηματικά τραγούδια με υπερφυσικά και εξωλογικά στοιχεία. Το συγκεκριμένο δημοτικό τραγούδι απηχεί την πανάρχαια δοξασία(=αντίληψη που δεν στηρίζεται σε γνώση) των ανθρωπίνων κοινωνιών ότι έπρεπε να θυσιαστεί μια ανθρώπινη ζωή για να θεμελιωθεί ένα κτίσμα σημαντικό για το σύνολο της κοινότητας και την συναντάμε σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο και την Ανατολική Ευρώπη, βλ. το θρύλο του κάστρου Σουράμ, γεωργιανό μύθο που έγινε και κινηματογραφική ταινία από τον Γεωργιανό σκηνοθέτη Σεργκέϊ Παρατζάνοφ

Ειδικότερα το τραγούδι αυτό μεταφέρει τη σπουδαία σημασία των γεφυριών για την ανάπτυξη οικονομική και κοινωνική τόπων όπως η Ελλάδα με πολλά ποτάμια και βουνά. Στις παραλογές συναντάμε τα στοιχεία με τα οποία χτίζονται τα δημοτικά τραγούδια : **στερεοτυπικούς στίχους** πχ. σαρανταπέντε μάστοροι κι εξήντα μαθητάδες που εξηγούνται από λόγους μετρικούς ή της απομνημόνευσης (καθώς η προφορική ήταν η κύρια μορφή διάσωσης των τραγουδιών) δεν εκηλάηδε σαν πουλί, μηδέ σα χελιδόνι, μον' εκηλάηδε κι έλεγε ανθρώπινη λαλίτσα (έρχονται ως παράδοση από τον Όμηρο και την επική ποίηση) το **κλιμακωτό σχήμα** η μια 'χτισε το Δούναβη , η άλλη τον Αφράτη και εγώ η πλιο στερνότερη της Άρτας το γιοφύρι, τα **άστοχα ερωτήματα** Μήνα σε γάμο βρίσκονται , μήνα σε πανηγύρι; το **σχήμα του αδυνάτου** αν τρέμουν τ' άγρια βουνά να τρέμει το γιοφύρι, κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά να πέφτουν οι διαβάτες **την εναλλαγή** αφήγησης και δραματοποίησης=διαλόγου , την κυριαρχία ως λεκτικής μονάδας του **ρήματος** και του **ουσιαστικού** .

Η πλοκή εξελίσσεται γρήγορα με το σχήμα **αρχική κατάσταση**= το γιοφύρι δε στεριώνει, **προσπάθεια του πρωτομάστορα** που δεν φέρνει αποτέλεσμα να γλυτώσει το χρησμό , **εμπλοκή και παγίδευση της** γυναίκας με την κατάρα ως αντίδραση , **λύση** με το σχήμα της αλλαγής της κατάρας.